

רבי עקיבא איגר מסכת קידושין דף מא עמוד ב

מ"ש אחי רומעכ"ת על דברי הפנים מאירות מ"ב א' דהקשה על תוס' ד"ה ודלמא ש"ה וכו' דהא תנן הרי שא"ל רבו וכו' הא י"ל דשאני עבדא דכגופו וע"ז כתב אחי דבמידה דמצוה ל"א כן רק במילי דממונא. אעתיק לך מה דכתבתי בגליון הפנים מאירות במ"ש שם, וע"כ צריכים אנו לומר וכו', וזה לשוני, לפ"ז לבתר דקיי"ל שלוחו של אדם כמותו, ממילא יד עבדו כיד רבו, אף במקום דלא מהני שליח, וזה מהתימא דהא פשיטא דבכל מצוה דאין עבד מוציא אחרים כמו שופר וכדומה אף את רבו אינו מוציא, וכן בנדרים דקיי"ל דא"י להפר ע"י שלוחו לא משתמיט חד מהפוסקים לומר דיכול להפר ע"י עבדו, אע"כ ברור דלא מהני הך סברא דיד עבד כיד רבו רק לענין ממון דהוי שאילה בבעלים, אבל לא במצוה ואיסורא דאורייתא, אח"כ מצאתי בשיטה מקובצת בב"מ (דף צ"ו) הביא כן בשם הראב"ד, א"כ דברי תוס' כפשטן עכ"ל.

ובאמת נראה לכאורה ראי' להפמ"א מסוגיא דגיטין ספ"ב מתקיף לה ר"א טעמא במלתא דליתא וכו' מה אתם ישראל וכו' ולכאורה תמוה איך סבר ר"א דעבד פסול לשליחות, איך יפרנס מתני' דפסחים האומר לעבדו, ע"כ מוכח משום דעבד דידי' עדיף, דכיד רבו דמי, ואפשר לדחות, דלס"ד דר"א באמת הי' מוכח כן, אבל למסקנא ל"א הכי, רק בממון.

קידושין מב. "ואלא הא" עד "ממטה תקח" (נקודתיים)

חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף מב עמוד א

ופרכינן ותסברא דרב בההיא מדין שליחות אתי עלה והא קטנים הוו בחלוקת הארץ וקטנים לאו בני שליחות נינהו, אלא ודאי הכי קאמר מנין שזכין לאדם שלא בפניו כו'. מהא שמעינן דזכייה אינה מדין שליחות כלל ואדם זוכה אפילו למי שאינו בן שליחות, דאי לא אכתי נימא ותסברא דזכייה היא והא זכייה מדין שליחות וקטן אינו בן שליחות אלא ודאי כדאמרן, אבל בתוספות כתבו דהא אמסקנא סמכינן דעדיפא מינה.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יא עמוד א

אמר רב הונא: גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין. מאי קמ"ל? דזכות הוא לו, וזכין לאדם שלא בפניו, תנינא: זכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לאדם שלא בפניו!

תוספות מסכת כתובות דף יא עמוד א

מטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא - ותימה דהא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב.) גבי חצר משום יד איתרבאי ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרין באיזהו נשך (שם עא:): ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמר' התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכייה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכייה מדרבנן לית ליה ונראה לר"י דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרין התם דקטן אית ליה זכייה מדרבנן ואע"ג דאכתי עובד כוכבים הוא הא אתי לכלל שליחות א"נ כיון דבהך זכייה נעשה ישראל הוה ליה כישראל גמור לענין זכייה

חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף יא עמוד א

דזכייה לאו מדין שליחות הוא שאין שליחות לקטן וכדאמרין בפ"ב דקדושין (מ"ב א') מנין שזכין לאדם מן התורה דכתיב נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ וכדפירשתי התם, וה"נ מוכח מהא דהכא דפרכינן מינה להדיא להאי דהוי קטן, וא"ת והא גוי אפילו היה גדול אין לו זכייה מן התורה מיהת לדברי הכל וכדאיתא בפרק איזהו נשך (ע"א ב'), תירצו בתוספות דהכא גירותו וזכייתו באין כאחד כההיא דאמרין במסכת גיטין (ע"ז ב') גיטו וידו באין כאחד,

זכייה ושליחות

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף י עמוד א

רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו: המגביה מציאה לחבירו - לא קנה חבירו. מאי טעמא - הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים - לא קנה.... אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: המגביה מציאה לחבירו - קנה חבירו

רש"י מסכת בבא מציעא דף י עמוד א

הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים - כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו, ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר, ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים האחרים. חב לאחרים - מפסיד את האחרים, כמו אין חבין לאדם (כתובות יא, א). לא קנה - כדאמר בכתובות, דלאו כל כמיניה להיות קופץ מאליו וחב לאלו, מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס.

תוספות מסכת בבא מציעא דף י עמוד א

תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני - מה שפרש"י משום דלא עשאו שליח אין נראה דבפ' הכותב (כתובות דף פד: ושם ד"ה את) משמע גבי עובדא דיימר בר חשו דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני אפילו עשאו שליח. א"ר יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו - ואע"ג דאית ליה לרבי יוחנן בפרק הכותב (כתובות דף פד: ושם ד"ה ואמר) ובפ"ק דגיטין (דף יא: ושם ד"ה התופס) תופס לבע"ח לא קני היינו דוקא היכא דלא שייך מגו דזכי לנפשיה דאין הלוח חייב כלום לתופס אבל במציאה דאיכא מגו קנה.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף פד עמוד ב

יימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בההוא גברא, שכיב ושביק ארבא, א"ל לשלוחיה: זיל תפסה ניהליה, אזל תפסה. פגעו ביה רב פפא ורב הונא בר' דרב יהושע, אמרו ליה: את תופס לב"ח במקום שחב לאחרים, ואמר רבי יוחנן: התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה

חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף י עמוד א

ודקא מקשו נמי מדר' יוחנן דאמר תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה, מצאתי שמתרצים בשם ר"ת ז"ל דהכא מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, אבל בתופס לב"ח ליכא מגו דהא לא מצי לנפשיה שאינו חייב לו כלום, ולפי דבריו אם היה התופס נושה בו קנה הלה. ולדידי לאו קושיא היא כלל, דהכא משום דאינו חב לאחרים הוא דכיון דלא זכה בה אדם לאו חובה היא לו אם אינו מוצאה, ובעל אבדה גופיה הואיל וכבר היא אבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם בהאי הגבהה לא מפסיד ולא מידי יותר משאר בני אדם, ועוד שהרי נתיאש ויצאה מרשותו ביאוש, אבל גבי ב"ח כיון דהוא חייב לו ונכסוהי אינון ערבין ביה מי שמוציאן מרשותו ושעבודו חב הוא לו, ומשום הכי קי"ל נמי התם לא קנה והכא קנה, וא"צ לפנים.

שולחן ערוך חושן משפט סימן קה סעיף א

הלוח שחייב לשנים או יותר, ואין לו כדי לפרוע לכולם, וקדם אדם א' ותפס מהמטלטלים של לוח כדי לזכות לאחד מבעלי חובות, לא זכה, שכל התופס לבע"ח במקום שיש עליו חוב לאחרים, לא קנה, ואפי' עשאו שליח וכתב לו הרשאה.

קצות החושן חושן משפט סימן קה ס"ק א

ואפילו עשאו שליח. וז"ל רש"י בפ"ק דמציעא (י, א), הוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים, כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפשנו בע"ח אחר ונמצא תופס זה [חב וכו'], לא קנה כדאמר בכתובות דלאו כל כמיניה להיות קופץ וחב לאלו מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס ע"כ. אבל כבר הקשו תוס' (ד"ה תופס) והמפרשים מפרק הכותב (כתובות פד, ב) גבי עובדא דיימר בר חשו, ועיין בתוס' בפ"ק [דגיטין] דף י"א (ע"ב ד"ה התופס) וז"ל, התופס לבע"ח אפילו עשאו שליח וכו', דלא כפירש"י דפירש בפ"ק דב"מ דבעשאו שליח לכולי עלמא קנה, דאין חילוק דאפילו לא עשאו שליח שלווחו הוא דזכיה מטעם שליחות הוא כדמוכח בפ"ק דמציעא (שם ע"ב) ובפרק אין בין המודר (נדריים לו, ב) עכ"ל. אמנם התוס' לשיטתם דסברי דזכיה מדין שליחות וכ"כ בפ"ק דכתובות דף י"א (ע"א ד"ה מטבילין) וז"ל, דזכיה מדין שליחות הוא דכיון דזכות הוא לו אנון סהדי דעביד ליה שליח וכ"כ ברא"ש פ"ק דגיטין (סי' י"ג).

...ולכן נראה דאפשר דמזה דעת כמה הראשונים שאמרו דזכיה מתורת יד אמרו ולא מתורת שליחות, ואפילו למאן דאמר דזכיה מתורת שליחות לאו משום אנון סהדי דעשאו שליח, אלא דגזירת הכתוב שיהא הזוכה לאחר מהני כדיליף (קידושין מב, א) מאיש זוכה, אבל הך זכיה לא הוי כיד ממש אלא כמו שליחות, אבל לא משום אנון סהדי דעשאו שליח, ונפקא מינה לענין נכרי דלא יהיה בתורת זכיה כיון דזכיה אינו אלא מתורת שליחות, אבל לעולם לאו מתורת אנון סהדי הוי כמו (ה)שליח המקבל אלא דכן גזירת הכתוב דאע"ג דלא עשאו מקבל שליח דהא לא ידע מהני מדין זכיה, וכבר הארכנו בזה בסימן (רמ"ב) [רמ"ג] סעיף י"ח (סק"ז - ח) ע"ש. ולפ"ז ניחא דהיכא דלא עשאו שליח דלא הוי שליח המקבל דהא לא ידע, אלא מצד גזירת הכתוב בזכיה דמהני כמו עשאו שליח, וא"כ היכא דחב לאחרים אין זה נקרא זכיה ממש דזוכה לזה וחב לזה, לכן לא (מקני) [מהני] מדין זכיה ומדין שליחות ליכא דלא ידע, אבל עשאו שליח בפירוש נהי דלא מהני מצד זכיה, מהני עכ"פ מתורת שליחות ושליח של אדם כמותו אע"ג דחב לדידיה וכל שכן בחב לאחרים ודו"ק.

ובזה יש מקום לתרץ מה שהקשה הרא"ש בפרק קמא דב"מ (סי' כ"ז) על דעת רש"י וק"ל. ובחידושי פני יהושע בפרק הכותב (כתובות פד, ב ד"ה את תופס לבע"ח) כתב בטעמא דלא מהני שליח היכא דחב לאחרים משום דאין שליח לדבר עבירה וכיון דחב לאחרים עבירה הוי לגביה ע"ש. וסברתו לא נהירא, וגם אפילו אם היה שליח עושה עבירה בשליחותו כיון דלמשלח אינו עבירה אינו ענין לשליח לדבר עבירה, דלא אמרינן אין שליח לדבר עבירה אלא בכהן דאמר לישראל צא וקדש לי אשה גרושה דעבירה הוא למשלח, וראיה לזה מדברי התוס' בפ"ק דגיטין דף י"ב (ע"א) גבי פלוגתא דר"א ורבנן במי שליקט את הפיאה ואמר זו לפלוני עני דר"א אמר זכה וחכמים אומרים יתננה לעני הנמצא ראשון, ואמרינן שם בטעמייהו דרבנן משום דכתיב (ויקרא כג, כב) לא תלקט לעני, לא תלקוט [לו] לעני, והקשו בתוס' (ד"ה אלא) למ"ד בפ"ק דתמורה (ד, ב) כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ ליקני העני וע"ש, ואע"ג דהשליח עבר אמירא דרחמנא וא"כ נימא אין שליח לדבר עבירה, אלא ודאי היכא דאין העבירה למשלח אלא לשליח בענין כזה הוי שליחות וזה ברור:

נתיבות המשפט ביאורים סימן קה ס"ק ב

ובעיקר ישוב דברי רש"י נראה, דהנה הנמוקי יוסף בב"מ [דף ה' ע"ב מדפי הרי"ף] במשנה דראה אותן רצין, כתב וז"ל, וחצר המשתמרת דלא בעינן שיהא עומד בצד שדהו צריכא טעמא, דהא לאו משום יד הוא דמהני כמו בגט, דהתם בעינן [עומדת] מצד חצירה כדלקמן, וגם לא מטעם שליחות מטעם הרנב"ר ז"ל [בחידושו שם י"ב ע"א], שאי אפשר לזכות לחבירו מתורת שליחות אלא א"כ [נעשה שליחו של בעל הממון],

ובמציאה ליכא בעל הממון שיהיה זה שליחו, ולא שייך למימר בחצר כדאמרינן גבי [מגביה] מציאה לחבירו, דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבירו, עכ"ל. והנה לכאורה קשה על הנמוקי יוסף, דאמאי לא קאמר כלישנא דהש"ס דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריני, דהא הר"ן [בחי' דש"ס י' ע"א] ס"ל דבמקום שחב לאחריני אפילו עשאו שליח לא מהני. ונראה דהוכרח לכך, דהא הפני יהושע [כתובות פ"ד ע"ב ד"ה את] כתב הטעם דלא מהני שליחות במקום דחב לאחריני, משום דהוי כשליח לדבר עבירה. ובב"מ דף י' [ע"ב] מסיק הש"ס דבבב"מ דהוי דבר עבירה וחב לאחריני. משו"ה הוכרח הר"ן לומר לדבר עבירה ממש, כמו בגניבה דהוי דבר עבירה וחב לאחריני. משו"ה הוכרח הר"ן לומר טעם אחר, דהיינו דלא מהני בממון רק שליחות של בעל הממון. והא דלא קאמר בש"ס טעם הר"ן גבי מגביה מציאה לחבירו, (אי) [איכא למימר] משום דר"ן ס"ל דזכיה לאו מטעם שליחות היא, ומהני אפילו במקום דלא מהני שליחות, והיה לו להיות מועיל אפילו במקום דליכא שליחות של בעל הממון, מטעם זכיה, לכך הוצרך בש"ס לומר דזכיה לא מהני במקום דחב לאחריני...

ולפי"ז אתו שפיר דברי רש"י, דהנה לכאורה קשה על הר"ן שכתב דבממון לא מהני שליחות בלא בעל הממון, למאן דס"ל דזכיה מטעם שליחות, א"כ בתופס לבעל חוב במקום שאינו חב לאחריני אמאי קנה, הא לא מהני שליחות בממון בלא בעל הממון. ועל כרחק צ"ל, כיון דהלוה לא מיקרי בעל הממון כלל, כיון שהוא משועבד למלוה ולית ליה לאשתלומי ממקום אחר, וגם בתפיסה של התופס לא יוצא מרשות הלוה לגמרי, דהא הרשות ביד הלוה עדיין לסלק בזוזי אחריני, רק שתופס לאלם השעבוד, ולא בעינן כלל בעל הממון רק במקום שמוציא מרשות בעל הממון. ולפי"ז שפיר כתב רש"י דעשאו שליח מהני, דרש"י ס"ל דשליחות מהני אפילו במקום דחב לאחריני, וטעם הר"ן דלא מהני שליחות בלא בעל הממון לא שייך גבי תופס לבעל חוב, כיון דהלוה לא מיקרי בעל הממון לענין שלא יועיל עד שיעשה הלוה שליח, מטעם שכתבתי בתופס במקום שאינו חב לאחריני, והמלוה האחר ודאי דלא נקרא בעל הממון, משו"ה מהני שליחות, משא"כ מודה רש"י דלא מהני שליחות, דבמציאה איכא בעל הממון, ולא מהני בלא בעל הממון כמו שכתבתי לעיל.

אחס וקטן ג"כ יש לו דין שליחות של זכ"י.

ד) וקשה לי דנהי דלא נחמטט שליחות של זכ"י

מקרא דאחס נס אחס מ"ח לא יהא קטן

בדין שליחות של זכ"י מטעם כל מילתא דליבו לא מלי

עביד שלוחו לא מלי משוי, כמו שהארכתי במקום אחר

דגם בדין זכ"י שייך כ"ך דינא דכל מילתא דליבו לא

מלי עביד, ואולם זה הלוי כמה שיש לחקור בבב"מ דה

מיטוט דנחמטט קטן מזכ"י, אם נחמטט שאין לו דין

מעשה קטן זכ"י, או לא, דבאמת הו קטן זכ"י, אלא

דהוי כמו גדול בלא כונה, דאפ"כ דודאי יש לו יד

לזכות מ"ח מכיון דלא מכיון לקטן פ"כ אינו זוכה, וה"כ

קטן יש לו שפיר יד אלא משום דלא מלי לכוין והוי

כעודר בככסי הגר, וכזה ניחא שפיר דל"ש גבי' דלא

יהי' מהני שליחות של זכ"י עבדו משום דכל מילתא

דליבו לא מלי עביד, דבהא שפיר מלי עביד אלא דאין

מעשה קטן כלום, היינו שאין לו כונה, ובמקום אחר הארכתי.

ה) והנה כספק שמקרו בדיני מיטוט דקטן מזכ"י,

כמו כן יש לחקור במיטוט דקטן מדין

קידושין מקרא דאשר ינאף את אשת איש פרט לאשת

קטן, אם הוא מיטוט מדין המעשה, ביאור הדברים נהי

דבר הויא הוא אבל הגוה"כ בא למצטו מדין המעשה

קידושין או לא, דלא נחמטט רק דאין לו דעת לקנות

בקידושין, ונראה דגבי קידושין יש לפרש דמיטוט הכתוב

הוא מדין מעשה הקידושין, והוסיף מו"ר על דברי להסבירם,

משום דבקידושין הוי הגוה"כ דבעי' מעשה קידושין לא

רק דין קטן בלבד כמו שביארנו למעלה בעזשי"ח, א"כ

מה שמעמינן קטן מקידושין ג"כ ביאור הגוה"כ הוא

דאין לו דין מעשה קידושין.

ברכת שמואל קידושין סימן י'

האשה, דכנה במחלוקת הראשונים אי' זכ"י הוא מטעם שליחות או לאו מטעם שליחות, ובביאור דזכ"י לאו מטעם שליחות שמעתי מפי מו"ר זשי"א דאפי' להשיטה דזכ"י הוא לאו מטעם שליחות, הוא ג"כ דין שליחות, אלא דביאור פלוגתתם הוא דמה דילפינן דין שליחות של זכ"י מקרא דנשיא אחר [וג"ע בזה לפי המסקנא] איך הוא ביאורו, אם הוא גילוי מילתא דהתורה גילתה לנו דבזכות יכול לזכות עבור חברו ואפי' בלא השוואת שליחות הוי כמו עשאו שליחו וממילא הוי בכלל אותה הפרשה דשליחות דאחס נס אחס, או לא, דהתורה נהנה שני דיני שליחות ושליחות של פרשה דתרומה וגו' וקדשים לחוד ודין שליחות של זכ"י עבור חברו לחוד, ונפ"מ הוא דאם נאמר דהוא בכלל פרשה דשליחות דעלמא א"כ מי שנחמטט מדין שליחות נס מזכ"י נחמטט כמו קטן, אבל אם נאמר דזכ"י לאו מטעם שליחות היינו דהוא שליחות מיוחדת, שהתורה נהנה עוד דין שליחות וממילא לא הויא בכלל מיטוט דאחס נס